

Posudek na diplomovou práci ZUZANY VELETOVÉ: Zaujetí žáků školní činností

Autorka v diplomové práci zvolila náročné a v současnosti často diskutované téma: "Vztah žáků ke škole". Autorka rozpracovává dílčí část této problematiky: "Postoje žáků ke školním předmětům". Vztah žáků ke škole je sice často diskutován v médiích i částí odborné veřejnosti, zatím jsme však svědky spíše globálních, výzkumně nepodložených soudů některých psychologů a reformě zaměřených pedagogů, přičemž charakter těchto soudů se pohybuje většinou v rovině negativních emocí. Volbu tématu a snahu projasnit toto téma je tedy nutné ocenit. Za přínosné považuji i zaměření na víceletá gymnázia, kterým není věnována dostatečná výzkumná pozornost.

Práce má především výzkumně-empirický charakter (99 stran textu), závěrečná část obsahuje anotaci v angličtině a seznam použité literatury.

V úvodní části autorka stručně zdůvodňuje volbu tématu a uvádí teoretické podněty pro vlastní výzkumnou sondu. Některé teoretické podněty jsou uvedeny až ve výzkumné části, což je možné považovat za funkční (například rozbor Hrabalova dotazníku).

Pravděpodobně přílišnému zjednodušování, text pak má spíše proklamativní charakter (například s. 3, 9, 12. Zároveň autorka některé myšlenky opakuje, ale hlouběji je již nerozvíjí. Prezentace záměru práce je stručná, uspěchaná, mnohé zůstává mezi řádky a tím komplikuje čtenáři orientaci v autorčiných záměrech.

V kapitolách č. 1 až 5 výzkumné části autorka analyzuje žákovskou sebepercepci postojů ke školním předmětům. Opírá se o několik metod, které se vzájemně doplňují, problematiku postojů ke školním předmětům upřesňují a elaborují. K podrobnější analýze vybírá jen některé faktory ovlivňující podle žákovských výpovědí jejich postoj k předmětům. Při kategorizaci žákovských výroků autorka respektuje specifičnost (mnohoznačnost) žákovských komentářů. Kategorie prezentuje jen jako orientační (upozorňuje například na možná překrytí v různých kontextech či na situace, kdy stejná vyjádření nabývají v novém spojení jiného významu). V této části autorka prokazuje nápaditost a cit pro práci s žákovskými výroky. I tuto část však doprovází drobné chyby a nejasnosti snižující význam provedené analýzy. Za poměrně zdařilou považuji analýzu atypií v žákovských postojích, kterou autorka provedla na základě rozhovorů a konfrontace písemných materiálů od žáků. Autorčiny výsledky podtrhují důležitost dvou strategií přístupu k dané problematice. Jednak zjišťování typických konstelací sledovaných faktorů vážících se k jednotlivým předmětům (specifičnost jednotlivých předmětů otvírá

jiné možnosti pro práci učitele) a zároveň nutnost analyzovat atypické konstelace těchto faktorů u nezanedbatelné části žáků. Tyto atypie se stávají přirozenou součástí školní reality a vstupují velmi podstatně do každodenní práce učitele.

Kapitoly č. 6 a 7 výzkumné části posouvají řešenou problematiku do oblasti učitelovy percepce žákovských postojů. Podrobně se autorka věnuje především srovnání učitelova obrazu žákových postojů k předmětům s žákovým sebeobrazem v oblasti postojů k předmětům. Shoda respektive neshoda mezi učiteli a žáky v pohledu na žákovské postoje k předmětům může ovlivnit charakter školní práce, ale především může být zdrojem autodiagnostické práce učitele (prověřování učitelova obrazu jednotlivých žáků), případně diagnostické citlivosti učitele. Autodiagnostické využití údajů pro práci učitele se však autorce nepodařilo přesvědčivě zdůvodnit a vysvětlit. Je to škoda, protože práce přináší i v této oblasti velmi zajímavá zjištění, podněcující další analýzy. Například že učitelé daleko lépe odhadují žákovský sebeobraz v oblasti oblíbenosti předmětu a v oblasti nadání k předmětu, častější distorze vznikají v odhadech obtížnosti předmětu a žákovské motivovanosti respektive pílě v předmětu. Určité nedorozumění vzniklo i při aplikaci a interpretaci Hrabalovy autodiagnostické strategie, pomocí které učitelé mohou posuzovat diagnostickou citlivost při prověřování vlastního obrazu žáka. Především shoda mezi učitelovým obrazem žáka a žákovým obrazem o sobě jen naznačuje diagnostickou adekvátnost (oba údaje nejsou nezávislé: žákovské chování a výkony X proces přisuzování příčin - učitelova "interpretace"; žákovský proces přisuzování příčin "interpretace" X učitelovo chování k žákovi a hodnocení žáka). Naopak neshody učitelova pohledu a žákovy výpovědi nemusí vypovídat o snížené diagnostické schopnosti učitele. Propracovanější argumentací by si zasloužila i analýza shod mezi sledovanými ukazateli v učitelské percepci žákovy nadání, motivace a pílě. Obávám se, že čtenář, který není podrobněji obeznámen s autodiagnostickými strategiemi, nepochopí, o čem se autorka snažila.

V práci se vyskytují relativně často formulační neobratnosti (nejasnosti) komplikující přehlednost práce. Práci chybí pečlivá závěrečná korektura (překlepy, na třech místech vypadl konec věty, na stranu 53 je překopírován nesouvisející text). Někteří autoři, na které je v textu odkazováno, již nejsou uvedeni v přehledu literatury. Odkazy na literaturu nejsou důsledně jednotně prezentovány a nemají správnou podobu. Práce přináší velmi podnětné výsledky jejich hodnota je však charakterem zpracování snížena.

ZÁVĚR: Doporučuji, aby práce byla předložena k obhajobě v rámci oponentního řízení.

V Praze dne 26. 12. 2005

Doc. PhDr. Isabella Pavelková, CSc.